

PSIXOLOGIK XIZMAT VA SHAXS TARAQQIYOTI

Sh. Baratov ,

Buxoro DPI

G.Ermatova ,

Navoiy DPI

Bugungi kunda Respublikamiz bo'yicha talaygina ta'lim muassasalarida psixologik xizmat tizimi joriy qilinmoqlaki bu ta'limning o'ziga xos istiqbollarini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etmay qolmaydi. Chunki bir necha psixologik xizmat tizimi joriy etilgan ymymt'lim maktablaridagi o'quvchilar faoliyatini o'rganganimizda biz buning guvohi bo'ldik.

Albatta barsha ta'lim muassasalaridagi rahbarlarni bugungi kunda psixologik xizmatni qanday yo'nalishlar asosida tashkil etish kerak, degan savol qiziqtiradi. Shunga muvofiq, psixologik xizmatning mazmuni va asosiy yo'nalishlari haqida to'xtalamiz.

Maktabda psixologik xizmat jarayoni bilan bog'liq barcha vazifalarning bajarilishi asosan maktab psixologi zimmasiga yuklatiladiki, bu vazifalar umumiy ilmiy faoliyat yo'nalishi sifatida quyidagi tartibda belgilanadi:

1. Ilmiy- nazariy faoliyat yo'nalishi:

-psixologik xizmatga oid nazariy tushunchalarni o'zlashtirish bilan birga o'quvchi shaxsiga psixologik yondashuv uchun samarali natijalar bera oluvchi usullar, tamoyillar va ayrim metodikalarni ajrata olish;

-psixologik xizmat kontsepsiyasi haqida etarli ma'lumotga ega bo'lish;

2. Ilmiy-tashkiliy yo'nalishlar:

-har kunlik, haftalik, oylik va yillik kalendar ish rejasini tuzish, uni hududiy psixologik xizmat markaz tomonidan tasdiqlash;

-psixologik xizmat xonasini kerakli jihozlar, ko'rgazmalar va boshqa materiallar bilan to'ldirish;

-maktabda har bir o'quvchi uchun "Shaxs psixologik varaqasi"ni tuzish va shu "varaqa"dagi ma'lumotlar asosida tegishli psixologik tadbirlarni belgilash;

-har bir sinfdagi o`quvchilar guruhi, alohida referent, rasmiy va norasmiy kichik guruhlar, sardorlar va ayrim “ajralib qolgan” o`quvchilar bilan individual-psixologik ishlar olib borish rejasini tuzish;

-o`quvchilarni maktabga qabul qilish va kasbga yo`llash bilan bog`liq psixologik ishlar ko`lamini belgilash:

3. Ilmiy–tadqiqot yo`nalishlari:

-maktab amaliyoti uchun zarur psixologik usullarni qo`llash va olingan ma`lumotlarni qayta ishlash asosida tegishli ilmiy xulosalar chiqara olish;

-o`quvchilar faolligiga, o`z-o`zini anglash va rivojlantirish orqali o`z-o`zini himoya qilishga nisbatan ijobiy yoki salbiy ta`sir etuvchi omillarni chuqur o`rganish, tadbiq qilish va ma`lum tadbirlarni belgilash;

4. ilmiy–uslubiy yo`nalishlar:

-psixologiya fanida tan olingan va qabul qilingan usullarni qo`llay olish va ulardan ilmiy maqsadlar yo`lida unumli foydalanishni ta`minlash;

-har bir o`quvchi shaxsining o`ziga xos individual–psixologik imkoniyatlariga mos yondashuv yo`llarini to`g`ri belgilay olish;

5. Ilmiy – amaliy yo`nalishlar:

-bolalarni maktabga qabul qilishda faol ishtirok etish;

-har bir bola iqtidorini aniqlash va unga mos ta`lim–tarbiya yo`nalishlarini belgilash;

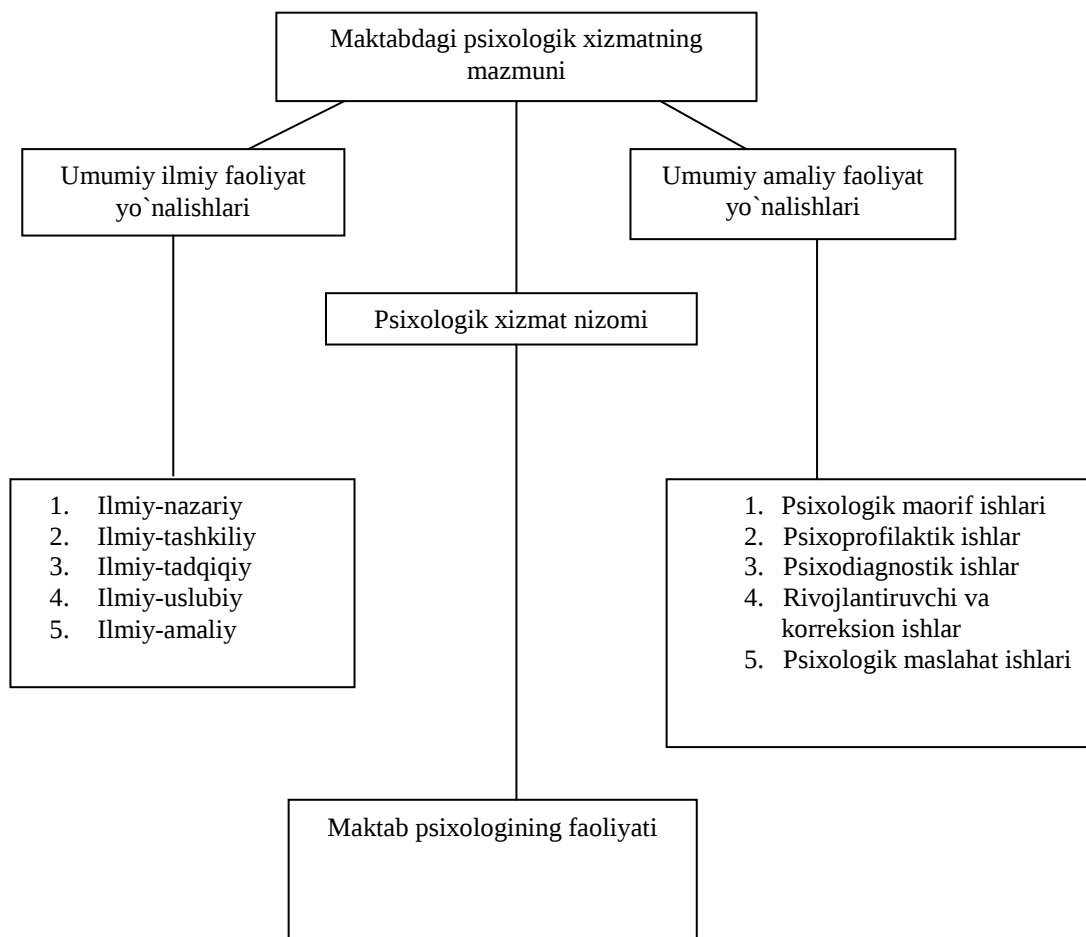
-o`quvchining kasbga layoqatini belgilash va psixologik yondashuv asosida uni rivojlantira olish;

-har bir o`quvchi shaxsida sodir etilayotgan yosh, individual-psixologik, hissiy irodaviy xususiyatlarni aniqlash asosida tegishli tadbirlar belgilash va uni amalga oshirish;

-darsning psixologik tahlili asosida ayrim o`quvchilarga, sinf rahbarlariga va fan o`qituvchilariga tegishli maslahatlar berish;

-ota–onalarning psixologik savodxonligini oshirishda faol ishtirok etish;

-aqliy taraqqiyotida nuqsoni bo`lgan bolalar bilan individual ishlar olib boorish va hokazo;

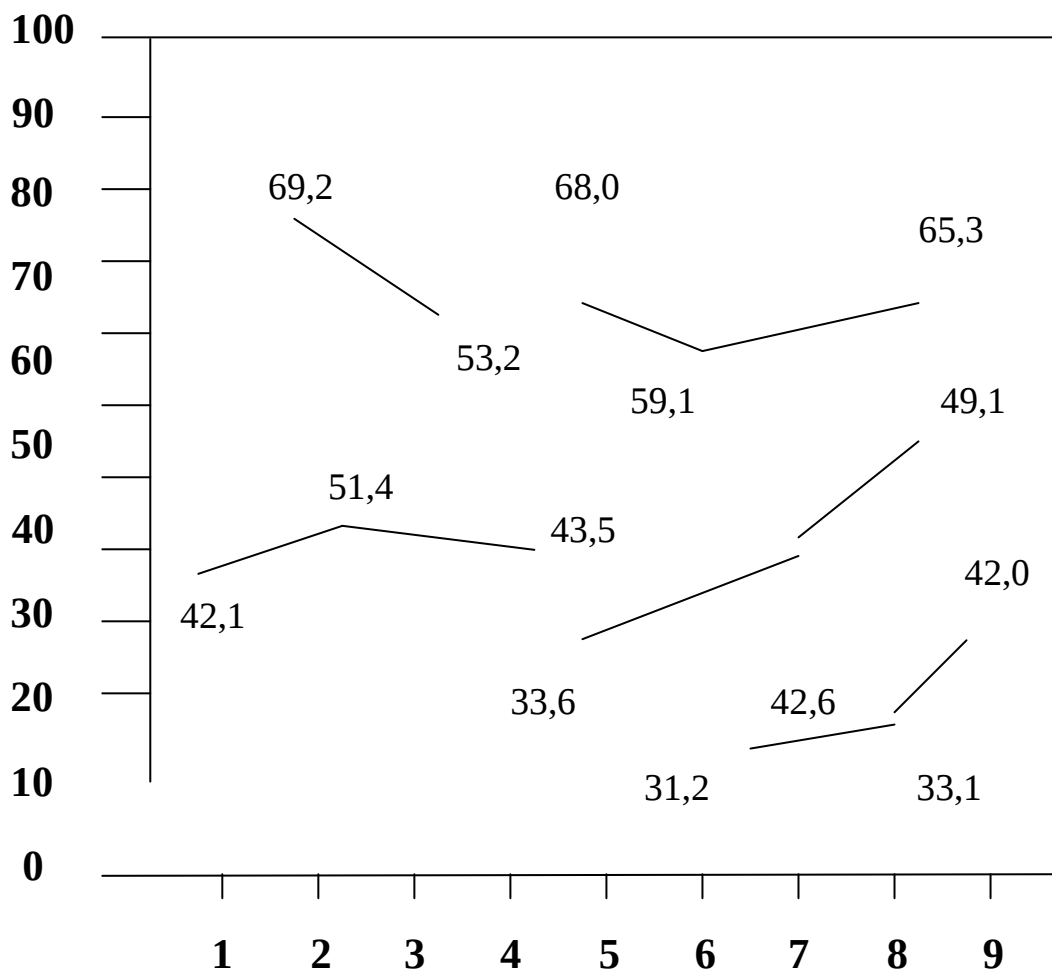
Yuqoridagi yo`nalishlarning barchasi maktabda psixologik xizmat tizimini amalga oshiruvchi amaliyotchi psixologlar faoliyatining mazmunini tashkil etadi.

Ayni paytda ushbu yo`nalishlardagi vazifalarning bajarilish jarayoni ta`lim muassasalari uchun chiqarilgan psixologik xizmat “Nizom”da belgilangan umumiy amaliy vazifalar psixodiagnostik, psixologik maorif, psixoprofilaktik, psixokorreksion va psixologik maslahat kabi amaliy ishlar yo`nalishining yuqori saviyada olib borilishini ham taqozo etadi.

Olib borilgan tadqiqotlarimiz natijasi shuni ko`rsatadiki, maktabda tashkil etilgan psixologik xizmat jarayoni, dastavval, muvaffaqiyatli o`quv faoliyatini tashkil etilishiga xizmat qilishda, har bir o`quvchidagi ijtimoiy psixologik muhofaza imkoniyatlarini kamol toptirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki har bir o`quvchining o`z iqtidori va imkoniyatlari asosida u yoki bu o`quv topshirig`ini

muvaffaqiyatli bajarish uchun ayni paytda muvaffaqqiyatsizlikka uchramaslik uchun psixologik muhofaza me`yorlariga jiddiy e`tibor berilishi kerak. Fikrimizning dalili sifatida psixologik xizmat tashkil etilgan va hali tashkil etilmagan umum ta`lim maktablaridan olingan ma`lumotlarni quyidagi 9 ta me`yor bo`yicha keltirmoqchimiz (2-chizmaga qaralsin).

O`quv faoliyatida namoyon etilgan ijtimoiy psixologik muhofaza doirasi:

(p=2000)-psixologik xizmat tashkil etilgan maktablar

1. O`z-o`zini anglash, idora qilish.
2. O`z-o`zini faoliyatga muvofiqlashtirish.
3. O`z-o`zidan qoniqish.
4. O`z-o`zicha faol ijobiy munosabatdan qoniqish.
5. O`zgalarga (shaxslarga) faol ijobiy munosabatdan qoniqish.
6. Faoliyatga faol ijobiy munosabatdan qoniqish.

7. Faoliyat va sub`ektiv hissiy kechinmalar mutanosibligi.
8. Faoliyat va individual imkoniyatlar mutanosibligi.
9. Faoliyat va shaxsga qo`yilgan talablar mutanosibligi.

Chizmada qayd etilgan raqamlardan yaqqol va ravshan ko`rinib turibdiki, o`quv faoliyatidagi ijtimoiy psixologik himoya doirasini ifoda etuvchi barcha me`yorlar psixologik xizmat tashkil etilgan maktablarda bir muncha yuqori darajada namoyon etilayotganligi bilan harakterlanadi. Ya`ni, bu maktablarning aksariyat o`quvchilarida o`z-o`zini anglash va o`z-o`zini rivojlantirish asosida faoliyat ko`rsatayotganliklari va bu faoliyatdan ma`lum ijtimoiy ma`noda qoniqish hosil qilayotganliklarining namoyon etilishi alohida harakterga ega.

Shularga asoslangan holda xulosa qilib shuni aytish mumkinki, umumta`lim maktablarida tashkil etilayotgan psixologik xizmat tizimi aksariyat hollarda ta`lim faoliyatiga jalb qilingan har bir o`quvchining o`ziga xos betakror olami individual psixologik xususiyatlari, imkoniyatlari va iqtidor kurtaklarini o`rganish, tahlil qilish va shu asosida samarali ta`lim tarbiya usullarini qo`llash uchun shaxs va faoliyat uyg`unligini ta`minlashga xizmat qiluvchi kelajagi buyuk O`zbekiston istiqboliga xos ijtimoiy qimmatli zamin hozirlab berish bilan alohida ahamiyat kasb etadi.